

Pregledni rad

УДК 338.121:327(73:510)

DOI 10.7251/BLCMES1801159S

COBISS.RS-ID 7634200

TEORIJA IGARA NA PRIMERU TRGOVINSKIH ODNOSA IZMEĐU SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA I NARODNE REPUBLIKE KINE

Slavica Stamenić¹

Sažetak

Ovaj rad pruža ilustraciju metodološkog aparata teorije igara kroz primer trgovinskih odnosa između Sjedinjenih Američkih Država i Narodne Republike Kine. Kako se na ovom primeru jasno može uočiti postojanje direktno sukobljenih interesa između glavnih aktera, autor detaljnije analizira igru zatvorenikova dilema kao najtipičniju nekooperativnu igru. SAD je uvela kaznene carine NR Kini zbog „nepoštene“ trgovinske politike koju sprovodi državnim subvencijama i veštačkom depresijacijom domaće valute, a NR Kina je na to uzvratila recipročnim uvođenjem kaznenih carina na američku robu. Na taj način ove dve ekonomski najsnažnije države sveta objavile su jedna drugoj trgovinski „rat“ i završile u suboptimalnom ishodu koji nijednoj od njih ne pruža idealnu poziciju. Autor iznosi zaključak da iako ovakvu situaciju karakterišu složene okolnosti, kao i kompleksni uslovi i okviri funkcionisanja svetske trgovine, ali takođe i ogromna međuzavisnost koja postoji između glavnih aktera naročito o pitanju trgovinske razmene, izabrane strategije su odraz individualno racionalnog strateškog odlučivanja. NR Kina, kao i SAD imaju dilemu da li nastaviti sa novim pritiscima na drugu stranu jer, iako to nije ni za njih idealna pozicija, rizikuju da odustajanjem od činjenja prođu još gore. Oni žele da maksimiziraju isključivo sopstvenu korist, ne pridajući važnosti tome kakve posledice to ima na kolektiv u kome se nalaze.

Ključne reči: Teorija igara, nekooperativne igre, zatvorenikova dilema, spoljno-trgovinski odnosi

Abstract:

This article represents the illustration of game theory methodological apparatus through the example of foreign trade relations between United States and People's Republic of China. Considering that this example provides an insight into situation of directly conflicting interests between main parties, the author analyzes in detail prisoner's dilemma game as the most typical non-cooperative game. USA imposed penalties for imported goods from China, due to Chinese "unfair" trade policy implemented by state subsidies and depreciation of domestic currency, and, on the other side, China reacted with reciprocal penalties for imported goods from United States. In that manner, these two states, the most powerful in the world in economic terms, announced trade "war" and ended into suboptimal outcome, which is not ideal position for neither. The author concludes that in spite of not only complicated global circumstances and complex global trade functioning framework, but also huge interdependence between them, especially in the terms of trade exchange, these selected strategies are reflection of individual rational strategic

¹ Slavica Stamenić, doktorand na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu, stamenic.slavica@gmail.com

decision-making process. Both of them have faced with dilemma how to act, and should they continue with the pressures to the other player, because although it is not their ideal position, they risk ending with the worst outcome. They want to maximize their own benefits, regardless to the consequences on collective benefit.

Key words: Game theory, non-cooperative games, prisoner's dilemma, foreign trade relations

Uvod

Iako je teorija igara jedna od najzastupljenijih metoda analize društvenih procesa i pojava na polju ekonomije i političkih nauka, ova teorija razvila se kao multidisciplinarna nauka koja svoju primenu nalazi i u oblastima poput operacionih istraživanja, evolucione biologije, religije, prava, sporta, ali takođe i logike i informatike.

Početak razvoja teorije igara kao svojevrstne grane ekonomske nauke vezuje se za sredinu XIX i početak XX veka, kada su objavljeni radovi istaknutih matematičara, poput Kurnoa (Curnot, 1838), Bertranda (Bertrand Russell, 1883), Edžvorta (Edgeworth, 1925) posvećeni ekonomskom problemu oligopolske politike cena i obima proizvodnje. Kako ovakva verzija teorije igara nije omogućavala uopštavanje i primenu na druga pitanja kojima se bavi ekonomska nauka, nastavilo se sa njenim razvojem. Značajniji doprinos teoriji igara dat je sredinom prošlog stoleća, tačnije 1944. godine kada je autorski dvojac, matematičar Džon fon Nojman (John von Neumann) i ekonomista Oskar Morgenstern (Oskar Morgenstern), objavio knjigu „Teorija igara i ekonomsko ponašanje“ (Von Neumann i Morgenstern, 1944). Autori se u pomenutoj knjizi, polazeći od pretpostavke racionalnosti u ponašanju igrača, međusobnog konflikta njihovih ekonomskih interesa, rizika i neizvesnosti (Drašković, 2005), bave analizom matrice igre koju čine dva aktera sa nultim rezultatom, što znači da jedan igrač profitira na štetu drugog. Osnovni cilj ove teorije jeste definisanje optimalne strategije za sve aktere i zavisi pretežno od toga da li je igra kooperativna ili nekooperativna. Kod prvog tipa igara izražena je saradnja između igrača koji se odlučuju da deluju u zajedničkom interesu i kao takva u literaturi se može naći kao „igra uveravanja“, dok kod drugog tipa igara akteri imaju sukobljene interese i pokušavaju nadigrati jedni druge, a najzastupljeniji oblik ovakve igre naziva se zatvorenikova dilema (Pavlović, 2014).

Imajući u vidu da je tema rada primena teorije igara u međunarodnoj ekonomiji, odnosno ilustracija teorije igara na primeru trgovinskih odnosa između Sjedinjenih Američkih Država i Narodne Republike Kine, nakon kratkog pojašnjenja savremenih tokova prirode tih odnosa koji su evidentno konfliktni, biće dato objašnjenje igre zatvorenikova dilema na ovom primeru.

Trgovinski odnosi između Sjedinjenih Američkih Država i Narodne Republike Kine

Uzevši u razmatranje da je istraživanje usmereno na primenu teorije igara u međunarodnoj ekonomiji, odnosno bazirano je na primeru trgovinskih relacija između trenutno dva najvažnija globalna aktera u međunarodnim odnosima, NR Kine i SAD, prostorna koncentracija će biti na procesu analiziranja nacionalnih odluka za kreiranje spoljnotrgovinskih strategija SAD i NR Kine, dok će se vremenska odrednica ticati perioda koji je

označio privredni proboj Kine na međunarodnoj pozornici i zahlađenje odnosa između ove dve države, konkretno period pred izbijanje svetske ekonomske krize pa do danas.

Izabrani vremenski interval vezuje se za veoma značajan period u izučavanju globalnih odnosa okarakterisan brojnim turbulencijama na međunarodnoj pozornici, poput svetske ekonomske krize, koja otpočinje 2008. godine, na samom početku predsedničkog mandata Baraka Obame kada dolazi do propasti hipotekarnog i finansijskog sektora u Americi, a pokrenuto je i pitanje dekadencije moći Sjedinjenih Američkih Država. Pomenuti period naročito je od velikog značaja jer tada dolazi do uspona tzv. „brzorastućih ekonomija“, odnosno zemalja BRIKS-a, predvođenih Kinom koja za svoj ekspanzivan ekonomski rast može zahvaliti prevashodno trgovini.

Mnoge studije pokazuju da je trgovina jedna od najosetljivijih karika kada je reč o lancu ekonomije SAD, uzimajući pritom u obzir ogromnu štetu koja se nagomilavala nakon 2000. godine u vidu gubitka radnih mesta i porasta trenda premeštanja proizvodnje multinacionalnih kompanija u zemlje sa jeftinom radnom snagom. Takođe, ulazak Kine u STO odigrao je važnu ulogu. U knjizi Paradoks globalizacije, autor Deni Rodrik naglašava da je strmoglavi uspon kineskog trgovinskog suficita usledio nakon članstva u STO (Rodrik, 2013). Rodrik dodaje da mnogi stručnjaci ekonomski razvoj vezuju za zapadnjačke vrednosti kao što su liberalne i demokratske, dok Kina ne mora da veruje u takvu konvergenciju.

Već na početku prvog mandata predsednika Baraka Obame, Sjedinjene Američke Države beleže deficit u trgovinskoj saradnji sa NR Kinom. Nakon neuspelog dogovora o globalnoj trgovini na Samitu STO 2008. godine i izbijanja svetske ekonomske recesije usledilo je međusobno „opipavanje pulsa“ koje će ekonomski igrači na globalnoj sceni dugo pamtili. Do kraja 2010. godine Kina i Amerika su pokrenule nekoliko sudskih trgovinskih sporova i „podgrejale“ sumnje da su njihove zemlje na putu ka novom „hladnom ratu“. Pored toga, Kina je 2012. godine podnela žalbu Svetskoj trgovinskoj organizaciji protiv Amerike zbog toga što je uvela kaznene carine na uvoz 22 vrste kineskih proizvoda. Kada je reč o spoljnotrgovinskim aktivnostima Sjedinjenih Država u periodu mandata predsednika SAD Baraka Obame, značajno je istaći da SAD pokreće Transpacičko partnerstvo (TPP), odnosno veliki multilateralni trgovinski sporazum koji pored zemalja potpisnica sporazuma NAFTA, odnosno SAD, Kanade i Meksika, obuhvata još dvanaest zemalja Azijsko-pacifičkog regiona, koji naseljava oko milijardu ljudi. Zanimljiva činjenica jeste da ovaj sporazum koji je potpisan februara 2015. godine, izostavlja Kinu za šta mnogi stručnjaci smatraju da bi moglo naneti štetu njenim trgovinskim interesima, jer je pomenuti sporazum trebalo da postane najveći globalni sporazum o slobodnoj trgovini. Pored uspostavljanja novih pravila svetske trgovine, veliki broj analitičara kao jedan od ključnih ciljeva ovog sporazuma vidi pokušaj američkog „zauzdavanje Kine“ kao što su Sjedinjene Države to ranije činile i sa Sovjetskim Savezom. Sa druge strane, Kina uspostavlja projekat „Regionalnog sveobuhvatnog ekonomskog partnerstva“ kao alternativu američkom Transpacičkom partnerstvu. U pokušaju uspostavljanja sopstvenih pravila u Azijsko-pacifičkoj regiji, Kina pregovara sa još petnaest zemalja koje čine trećinu svetskog BDP-a.

Na američkoj strani već u to vreme dominira zabrinutost prouzrokovana ne samo gubicima koje ostvaruje u trgovanju sa Kinom, već i slabljenjem ekonomske moći koja je globalna recesija donela. SAD optužuje Kinu za preveliki državni intervencionizam, preteranu kontrolu valute i nepravilno niske i subvencionisane cene određenih proizvoda, a Kina Ameriku za zloupotrebu trgovinskih mera i protekcionizam. Kina se, pored dugogodišnje

manipulacije domaćom valutom, odlučuje i za sve učestaliju kupovinu američkih državnih obveznica, kao i akcija u američkim kompanijama širom sveta, kojima je nakon izbijanja krize drastično opala cena. Usled takvih okolnosti, Kina već početkom drugog Obaminog predsedničkog mandata postaje globalni lider na polju trgovine dobrima i trgovine putem interneta, a odnosi između ove dve zemlje postaju sve „hladniji“. Situaciju dodatno komplikuju i tenzije o pitanju uticaja u Južnom kineskom moru u čijim vodama se odvija oko petina američke ukupne trgovine, ali i veliki obim globalne trgovinske razmene.

Dolaskom na vlast predsednika Donalda Trampa SAD redefinišu strategiju upravljanja spoljnom politikom, i akcenat stavlja na protekcionizam i zaštitu američkih nacionalnih interesa. Ovakav potez često se tumači i kao strah od dekadencije američke hegemonističke moći nasuprot ubrzanom jačanju Kine. Teorija o tranziciji moći Džona Ajkenberija objašnjava međunarodni sistem kao hijerarhijski sistem kojim dominira jedna sila koja je najjača i najmoćnija država u sistemu, pri čemu su „najnestabilniji periodi u međunarodnim odnosima oni u kojima dominantna sila gubi na značaju, dok druga dobija. Vrhunac nestabilnosti je, naravno, u tački u kojoj dolazi do izjednačenja njihove moći“ (Ajkenberi, 2008) što Džon Ajkenberi, profesor Univerziteta Princeton, naziva „tranzicionom ankioznošću“ (Ibid), pri čemu se on bavi prvenstveno primerom Kine, koja se smatra glavnim „izazivačem“ SAD.

Politikolog Ian Bremer u knjizi *Supersila: Tri moguće uloge Amerike u svetu* detaljno analizira spoljnu politiku Amerike, a čitaocu nudi svoje lično mišljenje o tome šta možemo očekivati kako će izgledati nova uloga Amerike u svetu sa istekom mandata predsednika Baraka Obame i dolaskom vlade predsednika Donalda Trampa. Tvrdi da je spoljna politika SAD po završetku hladnog rata pa sve do pred kraj mandata predsednika Obame bila „nekoherentna, nedovoljno artikulisana i nedopustivo skupa“ Bremer vidi budućnost spoljne politike SAD u tri koncepta. Prvi je „Nezavisna Amerika“ koji se ogleda u poštovanju demokratskih vrednosti, ali pre svega okretanju Amerike svojim nacionalnim interesima i unutrašnjim pitanjima. Drugi koncept nazvao je „Manibol Amerika“ i ovde je akcenat na merkantilističkoj spoljnoj politici koja ima za cilj promociju i zaštitu vrednosti i interesa Amerike. Treću moguću ulogu Amerike u svetu Bremer je formulisao u konceptu „Neophodna Amerika“ koji predstavlja Ameriku lidera svetskog poretka i zemlju čije delovanje i vođstvo su neophodni ostatku sveta. Da će najverovatnije doći do uspostavljanja strategije „Manibol Amerika“ (Bremer, 2015) i zaokreta u odnosu na dotadašnju spoljnu politiku SAD, najavili su događaji iz 2017. godine i odluke o uvođenju carina na uvoz robe iz NR Kine, sa ciljem smanjenja trgovinskog deficita SAD. Nakon prvih konkretnih poteza na strani SAD, Kina je uzvratila udarac i uspostavila recipročne mere na uvoz američke robe.

Zatvorenikova dilema na primeru trgovinskih odnosa između SAD i NR Kine

Analitički aparat teorije igara kao metoda analize društvenih pojava i procesa primenjiv je naročito na analizu ponašanja i izbora strategija u konfliktnim situacijama, u kojima učesnici imaju jedan ili dva međuzavisna aktera. U međunarodnoj ekonomiji, naročito u sferi spoljnotrgovinskih relacija, izražena je ogromna međuzavisnost jer uspeh jednog subjekta ne zavisi samo od njegovog ponašanja i odluka, već i od ponašanja drugih subjekata odlučivanja. Donosilac odluke konstantno analizira strategije koje mogu izabrati nje-

govi oponenti i uzima u obzir njihove odgovore na strategije koju on tek treba da odabere. (Rakočević, 2006)

Najpoznatiji oblik nekooperativnih igara jeste zatvorenikova dilema. Ova igra posebno je karakteristična za ekonomsko-političke probleme jer se bavi analizom strategija ponašanja donosioca odluka koji imaju sukobljene interese, ali ne žele da sarađuju. Naziv ovom najzastupljenijem tipu teorije igara dali su zaposleni u RAND korporaciji Meril Flad (Merrill Flood) i Melvin Drešer (Melvin Dresher), a suština ove igre objašnjena je kroz primer koji se često spominje u literaturi i u svom originalnom obliku glasi ovako. Policija nakon hapšenja dvojice osumnjičenih za prekršaj zakona želi od njih da iznudi priznanje, jer nema dovoljno materijalnih dokaza te ih smešta u odvojene ćelije. Ukoliko obojica budu ćutali provešće u zatvoru po godinu dana. Međutim, policija im nudi dogovor u zamenu za priznanje. U slučaju da jedan od njih prizna prekršaj on izlazi nekažnjeno, dok ovaj drugi dobija maksimalnu kaznu, u iznosu od 20 godina. Ali, ako obojica priznaju, dobiće kaznu zatvora, svaki po pet godina. Matrični prikaz igre dat je u Tabeli 1:

Moguće strategije ponašanja učesnika u igri	Osumnjičeni A priznaje	Osumnjičeni A ne priznaje
Osumnjičeni B priznaje	Obojica služe kaznu po 5 godina	Osumnjičeni A služi kaznu od 20 godina Osumnjičeni B izlazi odmah
Osumnjičeni B ne priznaje	Osumnjičeni A izlazi odmah Osumnjičeni B služi kaznu od 20 godina	Obojica služe kaznu po 1 godinu

Tabela 1: Matrični prikaz klasičnog oblika igre Zatvorenikova dilema

Da bismo bolje razumeli ponašanje glavnih aktera u igri zvanoj zatvorenikova dilema najbolje je poći od njihovog izbora preferencija, a jasno je da su to u ovom primeru godine služenja kazne. Imajući u vidu da se u trenutku donošenja odluke oni nalaze u odvojenim ćelijama, svaki od njih prolazi kroz dilemu da li priznati prekršaj ili ne, iz razloga što postoji neizvesnost od izbora drugog učesnika u igri. Cilj kod oba igrača u ovakvoj situaciji bi bio da što manje vremena provedu u zatvoru. Drugim rečima, svaki od njih bi želeo da iz zatvora izađe odmah, a to bi postigao samo u slučaju da on prizna počinjeno delo, ali da to ne uradi istovremeno i njegov osumnjičeni kolega. Prema tome, strategija priznavanja učinjenog prekršaja kojom se postiže najbolji ishod predstavlja dominantnu strategiju za oba igrača. (Pavlović, 2014) Ipak, u ovoj situaciji su njihove dominantne strategije dijametralno suprotne i oni se nalaze u sukobu interesa. Ako se desi da obojica priznaju šta su uradili sledi im kazna od po pet godina zatvora. Naravno, i takav ishod je mnogo bolji od maksimalne kazne. Međutim, ako nijedan ne prizna prekršaj zakona, kazna će biti još manja, odnosno godinu dana za svakog. Ali, i jedan i drugi na taj način snose rizik da baš on ne bude taj koji će odslužiti kaznu „za obojicu“, odnosno provesti u zatvoru maksimalnih 20 godina, što će se desiti ako samo on bude ostao pri odluci da ne prizna.

Ovo bi bio klasičan primer igre zatvorenikova dilema i kada bismo to predstavili na primeru trgovinskih odnosa između SAD i NR Kine to bi izgledalo ovako. Sa dolaskom Trampove administracije trgovinski odnosi između SAD i NR Kine su pogoršani iz razloga što se sa pretnji prešlo na konkretne poteze. Sjedinjene Države su uvele kaznene carine na uvoz kineske robe u SAD, na šta je Kina odgovorila kontramerama, recipročnim kazne-

nim carinama na uvoz američke robe u Kinu. Matrični prikaz igre zatvorenikova dilema dat je u Tabeli 2:

Moguće strategije ponašanja učesnika u igri	NR Kina uvodi dodatne carine	NR Kina ne uvodi dodatne carine
SAD uvodi dodatne carine	Trgovinski „rat“ se nastavlja	Ishod trgovinskog „rata“ na štetu NR Kine
SAD ne uvodi dodatne carine	Ishod trgovinskog „rata“ na štetu SAD	Trgovinski „rat“ se prekida

Tabela 2: Matrični prikaz igre zatvorenikova dilema na primeru trgovinskih „odnosa“ između SAD i NR Kine

Na pomenutom primeru bi dominantna strategija za oba aktera, odnosno države bila uvođenje dodatnih carina drugoj državi. U slučaju SAD kako bi smanjila trgovinski deficit sa NR Kinom, „ubedila“ je da prestane sa državnim intervencionizmom i politikom manipulacije domaćom valutom, i samim tim oslabila njenu ekonomsku moć. Sa druge strane, ovo bi bila i dominantna strategija NR Kine, jer bi ona time izbegla da samostalno snosi štetu trgovinskog „rata“, ali i dala na znanje SAD da se ne povlači pred pretnjom i da je spremna da se bori za dominantnu poziciju u međunarodnoj trgovini. Ukoliko bi se obe zemlje odlučile da obustave uvođenje dodatnih carina trgovinski „rat“ bi se okončao i dugoročno posmatrano, ova opcija bi bila bolja i za njih i za globalni trgovinski sistem. Međutim, da se je NR Kina odlučila da ne uvodi dodatne sankcije, SAD bi to iskoristila da smanji svoj trgovinski deficit koji postoji u njihovoj trgovinskoj razmeni, i „naterala“ Kinu da promeni politiku upravljanja ekonomijom, čime bi oslabila njenu ekonomsku moć. Slično je i u situaciji kada bi se Amerika odlučila da ne nastavi sa uvođenjem dodatnih sankcija NR Kini, jer bi u tom slučaju ostala na početnom, nepromenjenom stanju i svi naponi da nešto promeni bi bili uzaludni.

Postoji mogućnost optiranja strategije na način da oba igrača dođu do najboljeg rešenja u vidu ravnoteže igre (Ibid). Verovatno je da takvo rešenje neće biti idealno rešenje ni za jednog od njih, ali će ih spasiti od najnepoželjnijeg ishoda. Ravnoteža igre u literaturi se često naziva i Nešovom ravnotežom (Nashov ekvilibrijum) prema američkom matematičaru koji je postavio ovaj koncept u teoriji igara (John F. Nash, 1951). Rešenje, odnosno ravnoteža igre predstavlja zauzimanje one strategije koja sa sobom nosi najmanji rizik da bi promena strategije protivnika dovela do pogoršanja ishoda. Za izbor najbolje strategije smatra se da je najbolje da „zamislite sebe u poziciji drugog igrača, pretpostavite šta bi on uradio kao racionalni igrač, i uradite ono što smatrate da je, pod tim uslovima, najbolje za vas“ (Stojanović, 2005). Iako takav ishod podriva funkcionisanje globalnog trgovinskog sistema i sa stanovišta kolektivnog interesa je štetan, ravnoteža igre se nalazi u onoj tački gde sukobljene strane biraju one strategije koje će im pomoći da ne izvuku „deblji kraj“ u slučaju da oponent promeni svoju poziciju. To povlači i ograničenu racionalnost, iz razloga što svako od igrača kao glavno polazište i kriterijum uzima sopstveni interes, ne razmišljajući o kolektivnom dobru.

Zaključak

Teorija igara kao metodološki pristup bavi se ponašanjem aktera kao donosioca strateških odluka čiji su idealne pozicije često na sukobljenim stranama. Ona je utemeljena na teoriji racionalnog izbora, koja smatra da akcije subjekata odlučivanja zavise ponajviše od procene marginalne koristi, te se u teoriji igara često polazi od očekivanja savršene racionalnosti kod suprotne strane. Zatvorenikova dilema kao deo teorije igara predstavlja nekooperativnu igru, odnosno tip igre čiji učesnici imaju direktno suprotstavljene interese, ali se ne ponašaju kooperativno i često pribegavaju konfliktnim akcijama. Ovakva vrsta igre se može primeniti u mnogim oblastima, a neretko se može sresti u brojnim ekonomsko-političkim situacijama.

Kada su u pitanju državni akteri, naročito ekonomski najmoćnije države sveta, merkantilistički ciljevi često doprinose da druge države budu suočene sa izazovima i barijerama koje se ne mogu prevazići racionalnim delovanjem i donošenjem ispravnih odluka već putem igre u kojoj krajnji rezultat pretpostavlja pobjednika i poraženu stranu. Na tom primeru jasno se može zapaziti jedna od ključnih teza teorije igara, svojstvena nekooperativnim igrama kao što je zatvorenikova dilema, tj. da akteri žele da maksimiziraju isključivo sopstvenu korist, ne pridajući važnosti kakve to posledice ima na kolektiv u kome se nalaze (Rakočević, 2006). Često se dešava da završe u suboptimalnom ishodu, jer svako polazi od sopstvenih interesa i opredeljuje se za dominantnu strategiju (Pavlović, 2014).

U ovom radu analizirana je teorija igara, odnosno zatvorenikova dilema na primeru trgovinskih odnosa između SAD i NR Kine koji su pogoršani sa dolaskom Trampove administracije na vlast. SAD je uvela kaznene carine NR Kini zbog „nepoštena“ trgovinske politike koju sprovodi državnim subvencijama i veštačkom depresijacijom domaće valute, a NR Kina je na to uzvratila recipročnim uvođenjem kaznenih carina na američku robu. Na taj način ove dve ekonomski najsnažnije države sveta objavile su jedna drugoj trgovinski „rat“ i završile u suboptimalnom ishodu koji nijednoj od njih ne pruža idealnu poziciju.

Međutim, iako ovu situaciju karakterišu složene okolnosti, kao i kompleksni uslovi i okviri funkcionisanja svetske trgovine, ali takođe i ogromna međuzavisnost koja postoji između glavnih aktera naročito o pitanju trgovinske razmene, izabrane strategije su odraz individualno racionalnog strateškog odlučivanja. NR Kina, kao i SAD imaju dilemu da li nastaviti sa novim pritiscima na drugu stranu jer iako to nije ni za njih idealna pozicija, rizikuju da odustajanjem od činjenja prođu još gore. Ipak, i pored brojnih izazova sa kojima se suočavaju SAD i NR Kina očekuje se obustavljanje trgovinskog „rata“ u nekom trenutku i dalji nastavak ekonomskih i trgovinskih tokova između ova dva subjekta međunarodnog prava. Međutim, ono što u ovom trenutku nije sigurno jeste da li će i u kojoj meri ova igra rezultirati promenom u funkcionisanju njihovih trgovinskih veza.

LITERATURA

1. Bremmer, I., „Superpower: Three Choices for America's Role in the World“, Portfolio, (2015)
2. Drašković, M., „Teorija igara u stratejskom menadžmentu brodarstvih i lučkih usluga“, *Ekonomika preduzetništva* br. 1, (2004)
3. Ikenberry, G. J., „The Rise of China and the Future of the West“, (2008)
4. Pavlović, D., „Teorija igara. Osnovne igre i njihova primena“, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu, (2014)

5. Poundstone, W., „Prisoner’s Dilemma”, New York: Doubleday, (1992)
6. Rakočević, S., „Teorija igara kao osnov ekonomskog ponašanja”, Montenegrin journal of economics No.3, Ekonomski fakultet u Podgorici, (2006)
7. Rodrik, D., „Paradoks globalizacije – zašto svetsko tržište i demokratije ne idu zajedno“, Službeni glasnik, Beograd, (2013)
8. Schelling, T. „The Strategy Of Conflict”, Cambridge: Harvard University Press, (1960)
9. Stojanović, B., „Teorija igara. Elementi i primena”, Službeni glasnik, Beograd, (2005)